

FUNDACJA
DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO

*Sprawozdanie
za lata 2013–2014*

WSTĘP

Nasza przygoda z zabytkami rozpoczęła się od renowacji dawnego karceru studenckiego Politechniki Ryskiej. Stworzone przez nas Towarzystwo Tradycji Akademickiej, oprócz prac badawczych nad historią ruchów studenckich, w latach 2008–2011 prowadziło prace przy XIX-wiecznych malowidłach pozostawionych przez więzionych w karcerze studentów. Z czasem projektów konserwatorskich zaczęło przybywać i konieczne stało się stworzenie podmiotu, który profesjonalnie mógłby zająć się organizacją prac przy obiektach zabytkowych oraz poszukiwaniem środków na ich realizację.

Pod koniec 2012 roku powołaliśmy do życia Fundację Dziedzictwa Kulturowego. Chcieliśmy w ten sposób stworzyć podmiot prawny, który mógłby realizować przedsięwzięcia z zakresu ochrony, promocji i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

Zabytki stały się naszą pasją. Udało nam się zgromadzić wokół Fundacji szereg osób, które swój czas i umiejętności chcą poświęcić dla dobra wspólnego.

Obecnie działamy głównie poza granicami kraju. Ratując cenne zabytki pokazujemy, że polskie dziedzictwo narodowe stanowi istotną część europejskiego dziedzictwa kulturowego.

W ciągu minionych dwóch lat prowadziliśmy prace na Białorusi, Łotwie, Ukrainie, w Mołdawii i we Włoszech. Oprócz prac konserwatorskich, inwentaryzowaliśmy cmentarze na Łotwie i Ukrainie. Współorganizowaliśmy międzynarodowy kongres naukowy poświęcony polskiemu dziedzictwu kulturowemu poza krajem, a także realizowaliśmy filmy dokumentalne. Z jednej strony to potrzeba obcowania z pięknem, a z drugiej fakt, że lubimy wyzwania spowodowały, że obecnie wśród kilkunastu projektów jest kilka naprawdę znaczących i wymagających wieloletnich prac.

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiamy nasze działania z lat 2013–2014. Część z nich będzie kontynuowana w kolejnych latach. Mamy nadzieję, że dzięki pomocy instytucji publicznych oraz wsparciu osób prywatnych, uda nam się zrealizować je jak najszybciej.

Pragniemy w tym miejscu podziękować wszystkim, którzy w minionych dwóch latach wsparli naszą działalność. Było to kilka instytucji oraz ponad 130 osób prywatnych. Chcemy szczególnie podkreślić mecenat publiczny Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Składamy podziękowanie Ambasadam RP w Kiszyniowie, Rydze i Rzymie, Konsulatom Generalnym w Łucku, Lwowie, Winnicy i Brześciu oraz Instytutowi Polskiemu w Rzymie.

Przez ostatnie dwa lata udało nam się bardzo wiele dokonać. Mamy nadzieję, że to dopiero początek.

dr Michał Laszczkowski
Prezes

Paweł Wilski
Wiceprezes

FDK

SPIS TREŚCI

PRACE KONSERWATORSKIE

- Cmentarz Łyczakowski we Lwowie (Ukraina) 10
- Cmentarz Campo Verano w Rzymie (Włochy) 18
- Cmentarz przy ulicy Puszczyńskiej
w Brześciu (Białoruś) 22
- Witraż w budynku dawnej Galicyjskiej Kasy
Oszczędności we Lwowie (Ukraina) 24
- Kościół poddominikański pod wezwaniem
św. Mikołaja Biskupa w Kamieńcu
Podolskim (Ukraina) 26
- Kolegiata Świętej Trójcy w Ołyce (Ukraina) 31
- Kwatera rodziny Platerów-Zyberków na
cmentarzu w Patmali (Łotwa) 37
- Fara Witoldowa w Nowogródku (Białoruś) 38
- Kościół Serca Pana Jezusa w Kutach (Ukraina) 40
- Kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP
w Przydrujsku (Łotwa) 42
- Zespół dworsko-parkowy „Vila
Mindic” (Mołdawia) 44

PRACE INWEN- TARYZACYJNE

- Inwentaryzacja
nagrobków
na Cmentarzu
Łyczakowskim we
Lwowie (Ukraina) 48
- Inwentaryzacja polskich
nagrobków w Inflantach
Polskich (Łotwa) 49

DZIAŁANIA NAUKOWE I POPULARYZA- TORSKIE

- Międzynarodowy
Kongres Naukowy 52
- Książka „Zbiory
Biblioteki Pruskiej
w Polsce. Studium
przypadku” 53
- Film „Fajna Ferajna” 54
- Filmy dokumentalne 55

FDK

CMENTARZ ŁYCZAKOWSKI WE LWOWIE (Ukraina)

Najstarsza zabytkowa nekropolia Lwowa została założona w 1786 roku. Położona jest we wschodniej części miasta, na malowniczych wzgórzach, wśród specjalnie zaprojektowanego układu alei i zieleni. Jest wymieniana wśród najważniejszych historycznych cmentarzy w Europie. Wyjątkowa ranga artystyczna zachowanych tu zabytków sepulkralnych, wśród których szczególne znaczenie mają znakomite przykłady rzeźby nagrobnej z XIX i I połowy XX wieku, a także historyczna rola osób tam spoczywających – mieszkańców wielonarodowego i wielokulturowego Lwowa – sprawiają, że Cmentarz Łyczakowski należy zaliczyć nie tylko do wspólnej spuścizny kulturowej Polski i Ukrainy, ale do dziedzictwa ogólnoeuropejskiego.

Od 2013 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego prowadzi projekt konserwacji nagrobków na tym cmentarzu, uznawanym również za jedną z najważniejszych polskich nekropolii. W latach 2008–2012 projekt ten był koordynowany przez Towarzystwo Opieki nad Zabytkami.

Prace na Cmentarzu Łyczakowskim są projektem finansowanym ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP, realizowanym we współpracy z Zarządem Ochrony Środowiska Historycznego Lwowskiej Rady Miejskiej i Dyrekcją „Muzeum – Cmentarz Łyczakowski”. Prace przy nagrobkach wykonują polsko-ukraińskie zespoły konserwatorów. O wyborze zabytków decyduje wspólna polsko-ukraińska komisja ekspertów, która również nadzoruje prace.

W latach 2013–2014 konserwacji poddanych zostało 8 nagrobków: Jarosława Kułaczkowskiego, Leona Twareckiego, Marii Anny Ponińskiej, Józefa Żukowskiego, Zdzisławy Krówczyńskiej, Augusta Bielowskiego, Grzegorza Romaszkana i Anny Krypjakewycz. Projekt objął także pierwszy etap konserwacji nagrobka Seweryna Goszczyńskiego, prace badawcze przy nagrobku Juliusza Ordona oraz konserwację szeregu elementów metalowych przy innych nagrobkach.

Zadanie realizowały zespoły pod kierunkiem Anny Sztymelskiej-Karczewskiej, Moniki Jamroziewicz-Filek oraz Bartosza Markowskiego. Nadzór konserwatorski sprawowali dr hab. Janusz Smaza (ze strony polskiej) i doc. Yuriy Ostrowskiy (ze strony ukraińskiej). W skład zespołów wchodził: Taras Bieniakh, Yuriy Dubyk, Orest Dzyndra, Krzysztof Jurków, Oleh Kapustyak, Piotr Maślanka, Taras Oleszczuk, Wojciech Osiak i Sehiy Yakunin.

Zadanie finansowane było ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Na następnych stronach
Nagrobek Marii Anny
Ponińskiej przed i po pracach
konserwatorskich

Nagrobek Zdzisławy
Krówczyńskiej przed pracami
konserwatorskimi

Detal z nagrobka Marii Anny
Ponińskiej przed i po pracach
konserwatorskich

Nagrobek Zdzisławy
Krówczyńskiej po pracach
konserwatorskich

Nagrobek Anny Krypakewycz
przed i po pracach
konserwatorskich

Nagrobek abp. Grzegorza
Romaszkana przed pracami
konserwatorskimi

Na sąsiedniej stronie
Nagrobek abp. Grzegorza
Romaszkana po pracach
konserwatorskich

CMENTARZ CAMPO VERANO W RZYMIE (Włochy)

Ten zabytkowy rzymski cmentarz, założony w XIX wieku, jest miejscem pochówku wielu zasłużonych przedstawicieli kultury, nauki i polityki. Znaczącą grupę stanowią tu polscy artyści, duchowni, intelektualiści, powstańcy i żołnierze a także działacze emigracyjni. Wśród nich: malarz Aleksander Gierymski, rzeźbiarze: Teodor Rygier, Tomasz Oskar Sosnowski, Wiktor Brodzki i Antoni Madeyski, generał Stanisław Klicki, Karolina Lanckorońska – historyk sztuki i założycielka Polskiego Instytutu Historycznego w Rzymie. Campo Verano to także miejsce wybitnych realizacji artystycznych polskich rzeźbiarzy.

W latach 2013–2014 Fundacja Dziedzictwa Kulturowego przeprowadziła na tym cmentarzu prace konserwatorskie czterech nagrobków. W 2013 roku był to, zaprojektowany przez znakomitego rzeźbiarza Antoniego Madeyskiego, Grób Artystów Polskich (Aleksandra Gierymskiego, Antoniego Madeyskiego, Wiktora Brodzkiego i Jadwigi Bohdanowicz). Kontynuując projekt w 2014 roku, poddano renowacji trzy kolejne nagrobki Polaków spoczywających na Campo Verano: Henryka Cieszkowskiego i Aleksandra Staniewiczza (malarzy polskich szczególnie aktywnych wśród przedstawicieli XIX-wiecznej rzymskiej kolonii artystycznej), Józefa Onufrego Antoniego Korzeniowskiego (powstańca listopadowego, kolekcjonera i społecznika) oraz, przedstawiający wysoką wartość artystyczną, nagrobek kanonika lateńskiego ks. Ludwika Grabińskiego.

Zadanie realizował zespół pod kierunkiem dr hab. Janusza Smazy, w składzie: Krzysztof Jurków, Bartosz Markowski i Aleksandra Trochimowicz.

W 2013 roku to zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, a w 2014 roku dzięki funduszom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych bezpośrednio Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 roku”. Partnerem w realizacji projektu był Instytut Polski w Rzymie oraz Wydział Konsularny Ambasady RP w Rzymie.

Na sąsiedniej stronie
Nagrobek ks. Ludwika
Grabińskiego po pracach
konserwatorskich

Nagrobek Józefa Onufrego
Korzeniowskiego przed i po
pracach konserwatorskich

Grób Artystów Polskich przed
i po pracach konserwatorskich

CMENTARZ
PRZY ULICY
PUSZKIŃSKIEJ
W BRZEŚCIU
(Białoruś)

Założony w połowie XIX wieku we wschodniej części miasta cmentarz, był miejscem pochówku brzeskich katolików: mieszczan i oficerów polskiej narodowości służących w twierdzy brzeskiej, okolicznych ziemian, a także licznych przedstawicieli polskiej inteligencji – lekarzy, urzędników i prawników. W 1942 roku cmentarz został rozkopany na rozkaz niemieckich władz miasta, a ponad dwie trzecie nagrobków przeniesiono w inne miejsca. W 1956 roku władze sowieckie zdecydowały o zamknięciu nekropolii. Do dziś ocalało kilkaset kamiennych i żeliwnych nagrobków, z których najstarsze pochodzą z połowy XIX wieku. Cmentarz znajduje się pod opieką miejscowych Polaków.

W 2014 rozpoczęto program restauracji najcenniejszych nagrobków na tym cmentarzu. W ramach działań pilotażowych, konserwacji poddano nagrobek o wysokich walorach artystycznych, w którym pochowana jest Maria Siewerth.

Zadanie realizował zespół pod kierunkiem Bartosza Markowskiego w składzie: Krzysztof Jurków i Aleksandra Trochimowicz.

Zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych bezpośrednio Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 roku”.

Nagrobek Marii Siewerth przed
i po pracach konserwatorskich

WITRAŻ
W BUDYNKU
DAWNEJ
GALICYJSKIEJ KASY
OSZCZĘDNOŚCI
WE LWOWIE
(Ukraina)

Budynek Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie (obecnie Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) został wybudowany w latach 1889–1891 według projektu Juliana Oktawiana Zachariewicza. Gmach, utrzymany w stylu neorenesansowym, otrzymał bogatą dekorację architektoniczną i cenne wyposażenie. Pod wieńczącą budowlę kopułą umieszczono rzeźbę Juliana Markowskiego „Oszczędność”, a w salach i korytarzach zastosowano znakomitą snycerkę, glazurowaną ceramikę oraz barwne witraże w oknach klatek schodowych.

Witraż, który poddano pracom konserwatorskim, powstał w 1892 roku jako ozdoba plafonu sufitowego jednej z głównych sal Galicyjskiej Kasy Oszczędności. Został wykonany przez firmę Tiroler Glasmalerei und Mosaik Anstalt w Innsbrucku.

Zadanie realizował zespół w składzie Ewelina i Robert Kędzielewscy.

Projekt finalizowany był ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Witraż w dawnym gmachu
Galicyjskiej Kasy Oszczędności
po pracach konserwatorskich

Witraż w dawnym gmachu
Galicyjskiej Kasy Oszczędności
przed pracami konserwatorskimi

KOŚCIÓŁ
PODOMINIKAŃSKI
POD WEZWANIEM
ŚW. MIKOŁAJA
BISKUPA
W KAMIEŃCU
PODOLSKIM
(Ukraina)

Dominikanie przybyli do Kamieńca w XIV wieku. Zachowany do naszych czasów barokowy zespół klasztorny z kościołem pod wezwaniem św. Mikołaja Biskupa powstał na początku XVII wieku, a przebudowany został w połowie wieku XVIII. W czasach władzy sowieckiej mieściło się tu archiwum NKWD. W 1993 roku miał miejsce pożar, który zniszczył większą część wyposażenia świątyni i naruszył konstrukcję kościoła. Obecnie posługę duszpasterską w parafii św. Mikołaja Biskupa sprawują ojcowie paulini, którzy opiekują się również miejscową wspólnotą polską.

Prace restauratorsko-konserwatorskie w kościele są jednym z największych wyzwań stojących przed Fundacją. Ogromniszczeń i olbrzymi zakres koniecznych prac powodują, że będzie to zadanie wieloletnie.

Od 2013 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego wspólnie z Towarzystwem Tradycji Akademickiej prowadzą prace konserwatorskie w nawie głównej oraz dwóch kaplicach bocznych.

W nawie głównej udało się dotychczas odtworzyć tynki i neorokokowe sztukaterie do wysokości gzymsów oraz warstwy malarskie na sklepieniu nawy głównej. Od dwóch lat trwa proces ratowania i konserwacji XVIII-wiecznych malowideł w Kaplicy Św. Dominika, jedynych, jakie częściowo przetrwały pożar świątyni. W Kaplicy Ukrzyżowanego Pana Jezusa kolejno odnawiane są elementy dekoracji kamiennej. W 2014 roku przeprowadzone zostały także prace naprawcze przy konstrukcji Kaplicy Św. Dominika.

Zadanie realizowane było przez trzy zespoły konserwatorów.

W Kaplicy Św. Dominika przy malowidłach pracował zespół pod kierunkiem dr Ewy Świąckiej w składzie: Marta Maciąga, Małgorzata Matławska, Anna Stepkowska oraz Justyna Szczepańska-Baranowska.

W Kaplicy Ukrzyżowanego Pana Jezusa oraz przy tynkach i sztukateriach w nawie głównej pracował zespół pod kierunkiem dr. hab. Janusza Smazy w składzie: Marta Butkiewicz, Witold Butkiewicz, Paulina Gajos-Stopińska, Anna Kudzia, Piotr Maślanka, Magdalena Olszowska, Dariusz Pisarski i Dominika Popek.

Kościół Św. Mikołaja

W nawie głównej, przy odtwarzaniu kolorystyki warstw malarskich pracował zespół pod kierunkiem dr Marii Podkowińskiej-Lulkiewicz w składzie: Sylwia Jakubowska i Patrycja Jarmołowicz.

Prace naprawcze przy konstrukcji Kaplicy Św. Dominika wykonała Pracownia Konserwacji Obiektów Zabytkowych Arkadiusz Ostasz pod nadzorem mgr inż. Romana Parucha.

W latach 2013–2014 zadanie realizowane było dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą”, a także dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Na następnych stronach
Malowidła w Kaplicy
Św. Dominika w trakcie prac
konserwatorskich

Elementy kamienne wystroju
Kaplicy Ukrzyżowanego
Pana Jezusa w trakcie prac
konserwatorskich

Sklepienie nawy
głównej w trakcie prac
konserwatorskich

KOLEGIATA ŚWIĘTEJ TRÓJCY W OŁYCE (Ukraina)

Kolegiata Świętej Trójcy ufundowana została przez Stanisława Albrechta Radziwiłła i wybudowana w 1 połowie XVII wieku. Jest to unikalny zabytek z okresu baroku na terenach dawnej Rzeczypospolitej, zabytek najwyższej klasy europejskiej z bezcennym wyposażeniem wnętrza w ołtarze i nagrobki rodziny Radziwiłłów. Świątynia uznawana była za najpiękniejszy polski kościół na Wołyniu. Po zakończeniu II wojny światowej tereny archidiecezji lwowskiej, diecezji łuckiej i częściowo przemyskiej zostały wcielone do Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej. Władze powróciły do walki z religią i kościołem katolickim. Parafia ołycka została rozwiązana i rozpoczęła się systematyczna dewastacja świątyni, zamienionej na stajnię dla miejscowego kołchozu. Dopiero w roku 1991 władze ukraińskie przekazały kościół wspólnocie wiernych i znów jest on miejscem kultu religijnego.

Prace restauratorsko-konserwatorskie w kościele są największym i najtrudniejszym wyzwaniem stojącym przed Fundacją. Stan wyposażenia kościoła, jak i stan samej bryły budowli jest katastrofalny. Realizacja prac będzie trwała przez wiele lat.

W 2013 roku przeprowadzone zostały prace badawcze, które objęły między innymi: statykę budynku, stan zachowania dachu i więźby dachowej oraz elementów wyposażenia (rzeźb, ołtarzy i epitafiów). Przeprowadzono również badania kolorystyki budynku oraz pozostałości nielicznych malowideł ściennych. Na podstawie uzyskanych ekspertyz w 2014 roku udało się przeprowadzić pierwsze prace ratunkowe, dzięki którym kolegiacie nie grozi już katastrofa budowlana.

W roku 2014 wzmocniona została konstrukcja bryły kolegiaty (za pomocą prętów stalowych i opasek z włókna węglowego), odbudowano zdewastowane przypory (wschodnią i zachodnią) oraz stworzono system odprowadzania wód opadowych i zamontowano system rynien i rur spustowych.

Prace remontowo konserwatorskie w kolegiacie prowadzone były przez firmę Lehubud z Warszawy, pod nadzorem mgr. inż. Romana Parucha.

Detal z wnętrza kolegiaty
(alabastrowy anioł)

Rzeźba Boga Ojca na fasadzie
kolegiaty (stan obecny)

Na poprzednich stronach
Widok wnętrza kolegiaty
(stan obecny)

Na sąsiedniej stronie
Fasada Kolegiaty Świętej Trójcy
w Ołtyce (stan obecny)

Widok Kolegiaty Świętej Trójcy
w Ołyce od strony prezbiterium

Prace przy odprowadzaniu wód opadowych realizowała firma BTM Jurkiewicz pod kierunkiem dr. inż. Ryszarda Jurkiewicza.

Koordynatorami prac w Ołyce byli dr Michał Laszczkowski oraz Aleksy Łoziński. Projekt wspierany był przez Konsulat Generalny RP w Łucku.

W latach 2013–2014 zadanie realizowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, a w roku 2014 także dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych bezpośrednio Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 roku”.

Wart podkreślenia jest fakt, że system rur spustowych i rynien został sfinansowany z darowizny prywatnej.

KWATERA RODZINY
PLATERÓW-
-ZYBERKÓW
NA CMENTARZU
W PATMALI
(Łotwa)

Kwaterna rodziny Platerów-Zyberków na cmentarzu w Patmali jest jedną z najciekawszych (o ile nie najciekawszą) zachowaną nekropolią rodzinną na terenie dawnych Inflant Polskich (Łatgalii). Nagrobki na cmentarzu wykonane są z granitu, piaskowca i żeliwa. Oprócz wartości artystycznej, zwłaszcza unikatowego zespołu nagrobków żeliwnych, cmentarz w Patmali ma duże znaczenie historyczne. Położony jest w pobliżu folwarku Liksna (Likszna), należącego do dóbr o tej samej nazwie, dawnej własności Platerów-Zyberków. W pałacu w Likśnie, niestety niezachowanym do naszych czasów, wychowała się Emilia Plater. Położony nieopodal cmentarz ma więc niezwykle znaczenie dla miejscowych Polaków. Tam spoczywają bliscy krewni tej najśłynniejszej Polki związanej z Inflantami Polskimi – współczesną Łatgalią.

Stan zachowania nagrobków (uszkodzenia i przerdzewienia) wymagał podjęcia natychmiastowych prac restauratorsko-konserwatorskich. W 2014 roku poddano konserwacji zespół żeliwnych nagrobków: Leona Zyberka (lat 22, zm. 1843), Jadwigi Zyberkówny (lat 28, zm. 1840), Józefy z Zyberków Plater (lat 32, zm. 1842) i Fabiana Platera (lat 68, zm. 1882).

Zadanie realizował zespół pod kierunkiem Władysława Wekera.

Prace finansowane były dzięki środkom Ministra Spraw Zagranicznych przyznanych bezpośrednio Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Konkursu „Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 roku”.

FARA WITOLDOWA W NOWOGRÓDKU (Białoruś)

Barokowy kościół farny pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego wybudowany został w latach 1719–23 na miejscu wcześniejszej świątyni ufundowanej przez Wielkiego Księcia Litewskiego Witolda pod koniec XIV wieku. Świątynia jest jednonawowa i posiada półkoliście zamknięte prezbiterium. Fasadę, zwieńczoną trójkątnym szczytem, flankują dwie niskie, czworoboczne wieże. W nawie kościoła zachowały się sklepienia kolebkowe, a w kaplicach – gotyckie sklepienia żebrowe.

Dnia 12 lutego 1799 roku w farze nowogródzkiej został ochrzczony Adam Mickiewicz. O tym fakcie przypomina pamiątkowa tablica. Fara znacznie ucierpiała podczas kampanii napoleońskiej, kiedy to Francuzi urządzili w niej magazyn. Świątynia z czasem coraz bardziej niszczała, a władze rosyjskie nie wydawały pozwolenia na remont. Zmiany nastąpiły dopiero po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku. Niestety po II wojnie światowej kościół został ponownie pozbawiony właściwej opieki.

Fundacja Dziedzictwa Kulturowego w 2013 roku uczestniczyła w ostatnim etapie renowacji elewacji fary. Zadanie realizowane było wcześniej przez Towarzystwo Tradycji Akademickiej, a rozpoczął je Oddział Warszawski Stowarzyszenia Wspólnota Polska.

Prace prowadził zespół pod kierunkiem Kazimierza Patejuka.

Zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Fara Witoldowa w Nowogródku
po zakończeniu prac
konserwatorskich przy elewacji

KOŚCIÓŁ SERCA
PANA JEZUSA
W KUTACH
(Ukraina)

Kościół został zbudowany na początku XX wieku. Posiada ciekawą dekorację malarską w postaci fresków z motywami roślinnymi. Został zwrócony wiernym w 1990 roku w stanie znacznej dewastacji. Pierwsze prace zabezpieczające polegały na zamianie pokrycia ceramicznego na cynkową blachę. Otynkowano elewację frontową, częściowo południową i północną. We wnętrzu wymieniono partie tynków, usuwając miejscowo zniszczoną polichromię. Prace konserwatorsko-rekonstrukcyjne przy malowidłach trwały od 1997 do 2002 roku, lecz zostały przerwane z powodu braku środków.

W 2014 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego wspólnie z Towarzystwem Tradycji Akademickiej podjęły się dokończenia przerwanych przed laty prac. Zadanie obejmowało naprawę uszkodzonych ścian zewnętrznych oraz rekonstrukcję malowideł na północnej ścianie kościoła od łuku tęczyowego do pierwszego przęsła.

Zadanie realizował zespół pod kierunkiem Kazimierza Patejuka.

Projekt finansowano z funduszy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Na sąsiedniej stronie
Malowidła w kościele
przed rozpoczęciem prac
konserwatorskich

KOŚCIÓŁ POD
WEZWANIEM
WNIEBOWZIĘCIA
NMP
W PRZYDRUJSKU
(Łotwa)

Kościół w Przydrujsku (łot. Piedruja) został zbudowany w latach 1759–1774 dzięki fundacji kanonika wileńskiego Karola Karpia. Być może powstał według projektu architekta Antonia Paracco, budowniczego pobliskich kościołów w Drui i Krasławiu. W kościele tym zachował się ołtarz główny z XVIII wieku – unikalny na Łotwie przykład malarstwa iluzjonistycznego wykorzystanego jako kompozycja ołtarza głównego.

W 2014 roku przeprowadzono kompleksowe prace badawcze malowideł ściennych w kościele parafialnym pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Zbadano nie tylko częściowo widoczne iluzjonistyczne malarstwo w prezbiterium, ale wykonano również odkrywki w obrębie całej świątyni. Przeprowadzona analiza porównawcza z dużym prawdopodobieństwem wskazuje, że autorem dekoracji malarskiej w ołtarzu głównym, liczącej około 65 m² powierzchni, był Filippo Castaldi, malarz związany z rodem Platerów, autor m.in. fresków z kościoła św. Ludwika w Krasławiu. W kolejnych latach planowana jest pełna konserwacja malowideł.

Prace badawcze wykonał zespół konserwatorów pod kierunkiem Tomasza Dziurawca.

Zadanie realizowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Na sąsiedniej stronie

Ołtarz kościoła pod wezwaniem
Wniebowzięcia Najświętszej
Maryi Panny

ZESPÓŁ DWORSKO-
PARKOWY
„VILA MINDIC”
(Mołdawia)

Pierwsza dokumentalna wzmianka o utworzeniu w posiadłości Mindic rezydencji letniej, nazwanej przez właściciela „Vila Mindic”, pochodzi z roku 1894. Osobą, która zleciła budowę oraz zaprojektowanie parku był Kajetan Ohanowicz, właściciel ziemski posiadający 1260 hektarów gruntów w górnej części doliny Cuboltei. Architektem zespołu „Vila Mindic” był słynny architekt besarabski Alexander Bernardazzi (1831–1907). Po II wojnie światowej majątek został upaństwowiony. W 1997 roku powołano muzeum „Willa z parkiem Mindic” – oddział Narodowego Muzeum Etnografii i Historii Przyrody. Obecnie na tym terenie znajduje się 12 budynków-zabytków chronionych prawem i 16 budynków powstałych w czasach współczesnych. Struktura parku w ciągu ostatnich dziesięcioleci uległa degradacji.

Zadanie podjęte przez Fundację Dziedzictwa Kulturowego polegało na opracowaniu w 2014 roku programu rewaloryzacji zabytkowego parku oraz przeprowadzeniu pierwszego etapu prac konserwatorskich przy kaplicy rodziny Ohanowiczów, znajdującej się w granicach zespołu „Vila Mindic”

W ramach etapu rewaloryzacji parku zlecono prace przedprojektowe umożliwiające wykonanie podkładu geodezyjnego. Ponadto powstała inwentaryzacja graficzna i opisowa, zawierająca szczegółowe oznaczenie drzew wraz z dokumentacją fotograficzną. Działania w 2014 roku to również wykonanie prac zabezpieczających przy kaplicy grobowej Ohanowiczów.

Prace związane z przygotowaniem do rewaloryzacji parku nadzorowała dr Barbara Werner.

Pierwszy etap prac konserwatorskich przy kaplicy Ohanowiczów wykonali dr hab. Janusz Smaza i Kazimierz Patejuk.

Zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Fundacji w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

Na sąsiedniej stronie

Park romantyczny wokół willi
rodziny Ohanowiczów w Mindic
(stan obecny)

Willa rodziny Ohanowiczów
w Mindic (stan obecny)

FDK

INWENTARYZACJA NAGROBKÓW NA CMENTARZU ŁYCZAKOWSKIM WE LWOWIE (Ukraina)

Od 2013 roku Fundacja Dziedzictwa Kulturowego wspólnie z Towarzystwem Tradycji Akademickiej prowadzą kompleksową inwentaryzację nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Pełna inwentaryzacja obejmuje corocznie 2–3 kwatery. Tworzone są karty zabytku dla każdego z istniejących obecnie nagrobków – rocznie około 1000. Jednocześnie z powodu postępującej degradacji nagrobków zabytkowych, od 2014 roku prowadzona jest przyspieszona ewidencja nagrobków polskich sprzed 1945 roku. Ewidencja objęła dotychczas około 1/4 powierzchni cmentarza.

Efektem działań w ramach tego projektu będzie stworzenie dostępnej online bazy nagrobków na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Zadanie ma charakter międzynarodowy, polsko-ukraiński. Prace koordynują ze strony polskiej: Anna Lewkowska, Jacek Lewkowski i Wojciech Walczak, a ze strony ukraińskiej dr Tatiana Kłymeniuk.

Zadanie finansowane było dzięki środkom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznanych Towarzystwu Tradycji Akademickiej (partnerowi Fundacji) w ramach Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, Priorytet: „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”.

INWENTARYZACJA
POLSKICH
NAGROBKÓW
W INFLANTACH
POLSKICH
(Łotwa)

Od kilku lat grupa współpracowników Fundacji Dziedzictwa Kulturowego – między innymi członków i sympatyków Korporacji Akademickiej „Welecja” – realizuje projekt inwentaryzacji polskich grobów na cmentarzach w dawnych Inflantach Polskich na Łotwie.

Dotychczas udało się zinwentaryzować nagrobki na cmentarzach w rejonach: prelskim, daugavpilskim i krasławskim. Podczas kilku wyjazdów dokonano wizji lokalnej na około 300 cmentarzach i wykonano karty inwentarzowe ponad 1500 polskich nagrobków.

Uczestnicy prac inwentaryzacyjnych biorą w nich udział na zasadzie wolontariatu. Projekt pozwoli na stworzenie pełnej dokumentacji nagrobków polskich sprzed 1945 roku, także na niewielkich cmentarzykach. Uzupełni tym samym dokumentację, która powstała podczas inwentaryzacji największych cmentarzy: w Dyneburgu (Daugavpils), Krasławiu, Rzeżycy (Rēzekne) i Rydze.

Projekt koordynuje dr Michał Laszczkowski, prezes Fundacji Dziedzictwa Kulturowego.

Projekt realizowany był we współpracy z Departamentem Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a w 2013 roku finansowany był ze środków Fundacji BZ WBK przyznanych w ramach programu „Bank Ambitnej Młodzieży” oraz z darowizn osób prywatnych.

FDK

DZIAŁANIA NAUKOWE
I POPULARYZATORSKIE

FDK

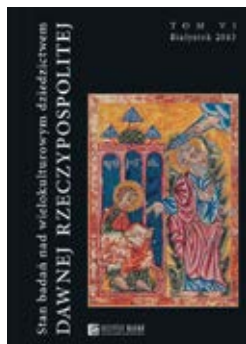

MIĘDZYNARODOWY KONGRES NAUKOWY

W dniach 14–16 listopada 2012 roku odbył się w Warszawie trzydniowy II Międzynarodowy Kongres Naukowy „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej” – największa w Polsce konferencja naukowa poświęcona dziedzictwu kulturowemu poza krajem.

Podczas Kongresu przedstawione zostały najnowsze wyniki badań i ustaleń naukowych dotyczących polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami RP. W Kongresie wzięło udział przeszło 100 uczestników, którzy wygłosili ponad 80 referatów. Do Warszawy zjechali najwybitniejsi w Polsce, Litwie, Łotwie, Szwecji, Białorusi, Ukrainie i Włoszech specjaliści z zakresu historii, historii sztuki, literaturoznawstwa, konserwatorstwa, inwentaryzacji zabytków, archiwistyki, bibliotekoznawstwa, archeologii i innych. Efektem obrad Kongresu było trzytomowe wydawnictwo pokongresowe, w którym znalazło się ponad 70 artykułów naukowych.

Organizatorami Kongresu byli: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, Fundacja Dziedzictwa Kulturowego, Uniwersytet w Białymstoku i Departament Dziedzictwa Kulturowego MKiDN. Partnerem wydarzenia była Biblioteka Narodowa. Kongres odbył się pod patronatem honorowym Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

KSIĄŻKA „ZBIORY
BIBLIOTEKI
PRUSKIEJ
W POLSCE.
STUDIUM
PRZYPADKU”

W 2012 roku w Wydawnictwie Uniwersytetu Warszawskiego ukazała się książka Michała Żółtowskiego „Zbiory Biblioteki Pruskiej w Polsce. Studium Przypadku”. Fundacja Dziedzictwa Kulturowego wsparła wydanie tej publikacji.

Książka stanowi wielopłaszczyznowe studium przypadku zbiorów Biblioteki Pruskiej w Polsce. Autor szczegółowo przedstawia fakty dotyczące historii zbiorów berlińskich. Przypadek tzw. Berlinki jest osadzony w szerokim kontekście problematyki restytucji dóbr kultury w stosunkach polsko-niemieckich. Autor analizuje to zagadnienie z punktu widzenia prawa międzynarodowego, a także podejmuje próbę znalezienia rozwiązania pewnych trudnych przypadków na gruncie teorii sprawiedliwości naprawczej w stosunkach międzynarodowych. Rozważania te wykraczają treściowo poza tytułowy casus i mają charakter uniwersalny.

FILM „FAJNA FERAJNA”

Film niezwykle, przede wszystkim ze względu na występujące w nim osoby. Na ekranie pojawiają się świadkowie i uczestnicy Powstania Warszawskiego: Basia, Halusia, Jureczek, „Hipek” i „Kazimierz”. Każda historia skupia się na innym aspekcie Powstania, widzianym oczyma dziecka. Halinka ratowała z powstania psy i koty. „Kazimierz” był kolporterem gazet i obserwował przylot formacji amerykańskich latających fortet. „Hipek” należał do sławnej drużyny harcerskiej szczurów kanałowych. Jureczek miał dziewięć lat, był najmłodszym zaprzysiężonym żołnierzem AK, służył na Mokotowie a po upadku dzielnicy ukrywał się w piwnicach.

Na potrzeby ukończenia produkcji filmu „Fajna Ferajna – Powstanie oczyma dzieci” oraz jego promocji, Fundacja Dziedzictwa Kulturowego przeprowadziła wspólnie z twórcami filmu akcję publicznego zbierania funduszy za pośrednictwem portalu *OdpałProjekt.pl*.

W akcji wzięło udział aż 77 Wspierających, dzięki którym możliwe było dokończenie realizacji filmu. W sumie udało się zebrać 20 853 zł, czyli 70% potrzebnej kwoty.

Film „Fajna Ferajna” stał się częścią projektu „Zima w Mieście” organizowanego przez Muzeum Powstania Warszawskiego i można go zobaczyć w Sali Małego Powstańca.

Twórcy zgłaszają również „Fajną Ferajnę” na krajowe i zagraniczne festiwale filmowe. Ponadto 1 sierpnia 2015 roku planowana jest premiera telewizyjna filmu. Chcielibyśmy jeszcze raz wyrazić ogromną wdzięczność wszystkim Darczyńcom za Wasz wkład w ten projekt.

FILMY DOKUMENTALNE

W ramach działań promujących polskie dziedzictwo kulturowe za granicą Fundacja Dziedzictwa Kulturowego była producentem dwóch filmów dokumentalnych poświęconych Kolegiacie Świętego Wawrzyńca w Żółkwi oraz Kolegiacie Świętej Trójcy w Ołtę.

W 2014 r. przypadła 25. rocznica odzyskania przez wiernych XVII-wiecznej Kolegiaty Świętego Wawrzyńca w Żółkwi. W minionym ćwierćwieczu zrujnowany kościół był miejscem zakrojonych na szeroką skalę działań konserwatorskich finansowanych przez polskie instytucje, firmy i osoby prywatne. Film z jednej strony podsumowuje prace konserwatorskie, z drugiej jest reportażem z uroczystości jubileuszowych.

Kolegiata Świętej Trójcy w Ołtę jest z kolei obiektem, gdzie prace konserwatorskie dopiero się rozpoczynają. Twórcom filmu udało się uchwycić moment poprzedzający proces ratowania kolegiaty.

Oba filmy, których premiery odbędą się w 2015 r. wyreżyserował Artur Jaworski.

FDK

WSZYSTKIE OSOBY CHCĄCE WESPRZEĆ
NASZĄ DZIAŁALNOŚĆ PROSIMY
O DOKONYWANIE WPLAT NA KONTO:

FUNDACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
UL. PUŁAWSKA 158 / 164 / 24
02-670 WARSZAWA

ALIOR BANK S.A.
19 2490 0005 0000 4530 8032 8641

DZIĘKUJEMY ZA WASZE ZAANGAŻOWANIE!

FDK

GRANTODAWCY

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
Program „Dziedzictwo Kulturowe”
Priorytet: „Ochrona dziedzictwa
kulturowego za granicą”

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Konkurs „Współpraca
z Polonią i Polakami za granicą”
w latach 2013 i 2014

MECENASI

Fundacja BZ WBK
Program „Bank Ambitnej
Młodzieży”

Kardiosystem

Osoby prywatne

FDK

PARTNER STRATEGICZNY

Towarzystwo Tradycji Akademickiej

PARTNERZY LOKALNI

Forum Polskich Inicjatyw Lokalnych
w Brześciu

Stowarzyszenie Kultury
Polskiej im. Jana Pawła II
w Kamieńcu Podolskim

Towarzystwo Kultury Polskiej w Łucku

Związek Polaków na Łotwie
w Daugavpils

Teksty / Michał Laszczkowski

Redakcja i korekta / Maria Starowieyska

Wybór fotografii / Michał Laszczkowski, Filip Otmianowski, Maria Starowieyska

Autorzy fotografii /

Tomasz Dziurawiec (Kościół p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Przysręjsku)

Krzysztof Hejke (Kolegiata Świętej Trójcy w Olyce)

Dorota Janiszewska-Jakubiak (Cmentarz Łyczakowski, Kościół Św. Mikołaja w Kamieńcu Podolskim)

Patrycja Jaromłowicz (Kościół Św. Mikołaja w Kamieńcu Podolskim)

Robert Kędzielewski (Witraż we Lwowie)

Bartosz Markowski (Cmentarz Campo Verano, Cmentarz Łyczakowski)

Piotr Maślanka (Kościół Św. Mikołaja w Kamieńcu Podolskim)

Kazimierz Patejuk (Kościół Serca Pana Jezusa w Kutach)

Lucyna Omieczńska (Fara Witoldowa w Nowogródku)

Janusz Smaza („Vila Mindic”)

Anna Sztymelska-Karczewska (Cmentarz Łyczakowski)

Projekt i skład / Podpunkt

Druk / Zakład Poligraficzny Moś i Łuczak

Publikację złożono krojami pisma Augustin oraz Adagio Sans,
wydrukowano na papierze Munken Pure Rough 120 g/m².

Wydawca / Fundacja Dziedzictwa Kulturowego

Warszawa 2015

ISBN 978-83-941735-0-0